

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
A.M. COLLINS
fremsat den 16. november 2023¹

Forenede sager C-345/22 – C-347/22

Maersk A/S
mod
Allianz Seguros y Reaseguros SA (C-345/22 og C-347/22)
og
Mapfre España Compañía de Seguros y Reaseguros SA
mod
MACS Maritime Carrier Shipping GmbH & Co. (C-346/22)

(anmodninger om præjudiciel afgørelse indgivet af Audiencia Provincial de Pontevedra (den regionale domstol i Pontevedra, Spanien))

»Præjudiciel forelæggelse – retligt samarbejde på det civil- og handelsretlige område – forordning (EU) nr. 1215/2012 – artikel 25, stk. 1 – kontrakt om søtransport af gods, der er attesteret ved et konnossement – værnetingsklausul indsat i konnossementet – eksigibilitet over for den tredjemand, der er indehaver af konnossement – gældende ret – national lovgivning, hvorefter den tredjemand, der er indehaver af konnossementet, skal have forhandlet værnetingsklausulen individuelt og særskilt«

Indledning

1. Audiencia Provincial de Pontevedra (den regionale domstol i Pontevedra, Spanien) har med de foreliggende anmodninger om præjudiciel afgørelse anmodet Domstolen om at fortolke artikel 25, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (herefter »Bruxelles Ia-forordningen«)². Disse anmodninger er fremsat i forbindelse med sagerne mellem Maersk A/S (herefter »Maersk«), en dansk søtransportvirksomhed, og Allianz Seguros y Reaseguros SA (herefter »Allianz«), et spansk forsikringsselskab i sag C-345/22 og sag C-347/22, og Mapfre España Compañía de Seguros y Reaseguros SA (herefter »Mapfre«), et spansk forsikringsselskab, og MACS Maritime Carrier Shipping GmbH & Co. (herefter »MACS«), et tysk transportselskab i sag C-346/22. I hvert af

¹ – Originalsprog: engelsk.

² – EUT 2012, L 351, s. 1. Bruxelles Ia-forordningen erstattede Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22.12.2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1, herefter »Bruxelles I-forordningen«), som selv erstattede konventionen af 27.9.1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager (EFT 1978, L 304, s. 17), som ændret ved efterfølgende konventioner om nye medlemsstaters tiltrædelse af denne konvention (herefter »Bruxelleskonventionen«).

disse søgsmål er der nedlagt påstand om erstatning på baggrund af det delvise tab af varer, der transporteredes ad søvejen. De rejser spørgsmålet om, på hvilke betingelser en værnetingsklausul i en kontrakt om søtransport af varer, der er attesteret ved et konnossement, kan gøres gældende over for en tredjemand, som senere har erhvervet de pågældende varer og derved bliver en tredjemand, der er indehaver af konnossementet.

Retsforskrifter

EU-retten

Bruxelleskonventionen

2. Bruxelleskonventionens artikel 17, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Såfremt parterne i tilfælde, hvor mindst én af dem har bopæl på en kontraherende stats område, har vedtaget, at en ret eller retterne i en kontraherende stat skal være kompetente til at påkende allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold, er alene denne ret eller retterne i den pågældende stat kompetente. En sådan aftale om retternes kompetence skal være indgået enten:

- a) skriftligt eller mundtligt med skriftlig bekræftelse, eller
- b) i en form, der er i overensstemmelse med den skik og brug, som parterne følger i deres indbyrdes forhold, eller
- c) inden for international handel, i den form, der er i overensstemmelse med en sædvane, som parterne har eller burde have kendskab til, og som inden for sådan handel er almindeligt kendt og regelmæssigt fulgt af parter i kontrakter af samme type inden for den pågældende handelsbranche.«

Bruxelles I-forordningen

3. Bruxelles I-forordningens artikel 23, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Såfremt parterne i tilfælde, hvor mindst en af dem har bopæl på en medlemsstats område, har aftalt, at en ret eller retterne i en medlemsstat skal være kompetente til at påkende allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold, er denne ret eller retterne i den pågældende medlemsstat kompetente. Medmindre parterne har aftalt andet, er denne ret eller disse retter enekompetente. En sådan aftale om værneting skal være indgået:

- a) skriftligt eller mundtligt med skriftlig bekræftelse, eller
- b) i en form, der er i overensstemmelse med den skik og brug, som parterne følger i deres indbyrdes forhold, eller

- c) inden for international handel, i en form, der er i overensstemmelse med en sædvane, som parterne har eller burde have kendskab til, og som inden for sådan handel er almindelig kendt og regelmæssigt fulgt af parter i aftaler af samme type inden for den pågældende handelsbranche.«

Bruxelles Ia-forordningen

4. 15., 19. og 20. betragtning til Bruxelles Ia-forordningen har følgende ordlyd:

- »(15) Kompetencereglerne bør frembyde en høj grad af forudsigelighed og være baseret på sagsøgtets bopæl som det principielle kriterium. Dette kompetencekriterium bør altid kunne gøres gældende, undtagen i enkelte velafgrænsede tilfælde, hvor det på grund af tvistens genstand eller af hensyn til parternes aftalefrihed er berettiget at lægge et andet tilknytningsmoment til grund. [...]

[...]

- (19) Friheden til at indgå aftaler om værneting for parter i andre aftaler end forsikrings-, forbruger- og arbejdsaftaler, hvor en sådan aftalefrihed er begrænset, bør respekteres, dog med forbehold af de bestemmelser om enekompetence, der er fastsat i denne forordning.

- (20) Opstår der spørgsmål om, hvorvidt en værnetingsaftale til fordel for en ret eller retterne i en medlemsstat er materielt ugyldig, bør spørgsmålet afgøres i overensstemmelse med lovgivningen i den medlemsstat, hvor den ret eller de retter, der er valgt i aftalen, er beliggende, herunder den pågældende medlemsstats lovvalgsregler.«

5. Bruxelles Ia-forordningens artikel 25 i afsnit 7 med overskriften »Aftaler om værneting«, som er indeholdt i forordningens kapitel II med overskriften »Kompetence«, bestemmer:

»1. Såfremt parterne, uanset deres bopæl, har aftalt, at en ret eller retterne i en medlemsstat skal være kompetente til at påkende allerede opståede tvister eller fremtidige tvister i anledning af et bestemt retsforhold, er denne ret eller disse retter kompetente, medmindre aftalen er materielt ugyldig efter loven i den pågældende medlemsstat. Medmindre parterne har aftalt andet, er denne ret eller disse retter enekompetente. Værnetingsaftalen skal være indgået:

- a) skriftligt eller mundtligt med skriftlig bekræftelse
- b) i en form, der er i overensstemmelse med den skik og brug, som parterne følger i deres indbyrdes forhold, eller
- c) inden for international handel, i en form, der er i overensstemmelse med en sædvane, som parterne har eller burde have kendskab til, og som inden for sådan handel er almindelig kendt og regelmæssigt fulgt af parter i aftaler af samme type inden for den pågældende handelsbranche.

[...]

5. En værnetingsaftale, der indgår som en del af en kontrakt, anses for at være en selvstændig aftale, der er uafhængig af kontraktens øvrige bestemmelser.

Gyldigheden af en værnetingsaftale kan ikke bestrides alene under henvisning til, at kontrakten ikke er gyldig.«

National ret

6. Afsnit XI i præamblen til Ley 14/2014, de 24 de julio, de Navegación Marítima (lov nr. 14/2014 om søfart, herefter »søfartsloven«) af 24. juli 2014³ har følgende ordlyd:

»[...]

Kapitel I indeholder de særlige regler om værneting og kompetence og har, på grundlag af den præferentielle anvendelse af reglerne i internationale konventioner og EU-retten i denne sag, til formål at undgå de konstaterede misbrug ved at erklære klausuler, der giver ret til at indbringe sagen for en udenlandsk domstol eller voldgift i udlandet, i kontrakter om benyttelse af et skib eller tillægskontrakter om sejlads for ugyldige, såfremt disse klausuler ikke har været genstand for individuel og særskilt forhandling.

[...]«

7. Søfartslovens artikel 251 med overskriften »Overdragelsens virkning« bestemmer:

»Overdragelsen af et konnossement har samme virkning som leveringen af de omhandlede varer med forbehold af en straffesag eller et civilt søgsmål mod den, der ulovligt har skillet sig af med disse varer. Erhververen af konnossementet tillægges alle overdragerens rettigheder og handlinger vedrørende varerne, bortset fra værnetings- og voldgiftsklausuler, som kræver erhververens samtykke i overensstemmelse med afsnit IX, kapitel I.«

8. Søfartslovens artikel 468 med overskriften »Klausuler om værneting og voldgift« bestemmer:

»Med forbehold af bestemmelserne i de internationale konventioner, der er gældende i Spanien, og EU-retten skal klausuler om indbringelse for en udenlandsk domstol eller voldgift i udlandet i kontrakter om benyttelse af et skib eller tillægskontrakter anses for at være ugyldige og ikkeeksisterende, hvis disse klausuler ikke har været genstand for individuel og særskilt forhandling.

Navnlig skal indføjelser af en værnetingsklausul eller en voldgiftsbestemmelse i de trykte vilkår og betingelser i en hvilken som helst af de i foregående afsnit nævnte kontrakter ikke i sig selv anses for at være dokumentation for, at de deri fastsatte krav er overholdt.«

³ – BOE nr. 180 af 25.7.2014, s. 59193.

De faktiske omstændigheder i hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

Sag C-345/22

9. Maersk Line Peru S.A.C.⁴, som transportør, og Aguafrost Peru, som aflaster, indgik en kontrakt om søtransport af varer på »cost and freight«-vilkår, som det fremgår af et konnossement, der blev udstedt den 9. april 2018. Konnossementet indeholdt på bagsiden en værnetingsklausul med følgende ordlyd: »I alle andre tilfælde reguleres og fortolkes dette konnossement i overensstemmelse med engelsk ret, og de deraf afledte tvister indbringes for High Court of Justice (ret i første instans (England og Wales), Det Forenede Kongerige) i London, Det Forenede Kongerige, idet retterne i et andet land ikke har kompetence. Transportøren kan endvidere efter skøn anlægge sag mod den erhvervsdrivende ved en kompetent ret på det sted, hvor den erhvervsdrivende udøver sin virksomhed.« Oversea Atlantic Fish S.L. (herefter »Oversea«), en spansk leverandør af fisk og skaldyr, købte de transporterede varer og blev dermed en tredjemand, som er indehaver af konnossementet.

10. Varerne ankom beskadiget til bestemmelseshavnen. Allianz lagde som forsikringselskabet, der var indtrådt i Overseas rettigheder, sag an mod Maersk ved Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra, Spanien) med påstand om erstatning på 67 449,71 EUR⁵.

11. Med henvisning til værnetingsklausulen gjorde Maersk gældende, at de spanske retter ikke havde kompetence. Ved kendelse af 26. maj 2020 afviste Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra) dette anbringende. Maersk indgav en administrativ klage over denne kendelse til retten. Denne klage blev afvist ved kendelse af 2. december 2020.

12. Ved dom af 7. juli 2021 gav Juzgado de lo Mercantil nº 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra) Allianz medhold i realiteten. Maersk har iværksat en appel til prøvelse af denne dom ved den forelæggende ret, men appellen er begrænset til prøvelse af de spanske retters kompetence. Appellanten har gjort gældende, at den forelæggende ret er forpligtet til at anvende Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, eftersom søfartslovens artikel 251 er i strid med EU-retten. Værnetingsklausulen kan således håndhæves over for den tredjemand, der er indehaver af konnossementet.

13. Den forelæggende ret har med sine præjudicielle spørgsmål udbedt sig svar på, hvorvidt en værnetingsklausul som den i hovedsagerne omhandlede, der er indgået mellem de oprindelige parter i transportaftalen, kan gøres gældende over for en tredjemand, der er indehaver af et konnossement, og som hverken udtrykkeligt, individuelt eller særskilt har samtykket til denne klausul.

14. Den forelæggende ret har anført, at »værnetingsklausul« er et selvstændigt EU-retligt begreb. Den internationale søtransportsektor anvender ofte værnetingsklausuler, hvorfor de kontraherende parter, i overensstemmelse med Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, litra c), må have været bevidste om deres eksistens. På baggrund heraf understøtter Castelletti-dommen⁶, at der findes en formodning om, at en person, over for hvem en sådan

⁴ – Maersk Line Peru S.A.C. er et peruviansk datterselskab af Maersk. I dette forslag til afgørelse vil jeg også betegne dette datterselskab som »Maersk«.

⁵ – Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at sagen blev anlagt inden den 31.12.2020.

⁶ – Dom af 16.3.1999, Slovak Telekom (C-159/97, EU:C:1999:142).

klausul gøres gældende, har samtykket hertil. Den forelæggende ret har ligeledes anført, at værnetingsklausuler som følge af deres karakter er selvstændige og kan udskilles. Den materielle ret, der regulerer sådanne klausuler, kan dermed være underlagt en anden retsorden end den, der regulerer resten af kontrakten. En værnetingsklausul kan således være gyldig, selv om selve kontrakten er ugyldig.

15. For så vidt angår konnossementer, der indeholder en værnetingsklausul, som erhverves af en tredjemand, har den forelæggende ret anført, at søfartslovens artikel 251 henviser til artikel 468 i samme lov, hvoraf det fremgår, at værnetingsklausuler er ugyldige, hvis de ikke har været genstand for individuel og særskilt forhandling⁷. Den forelæggende ret har henvist til det princip, som Domstolen redegjorde for i Russ-dommen⁸ og gentog i Coreck-dommen⁹, som fastslår, at »i det omfang værnetingsklausulen i et konnossement er gyldig i medfør af [Bruxelleskonventionens] artikel 17 mellem afladeren og transportøren, kan den gøres gældende over for en tredjemand, der er indehaver af konnossementet, såfremt ihændehaveren af konnossementet i henhold til den nationale lovgivning, der finder anvendelse, indtræder i aflasterens rettigheder og forpligtelser«. Henvisningen til »den nationale lovgivning« i dette citat kan forstås som en henvisning til søfartslovens artikel 251. Eftersom det således ville have været nødvendigt for parterne at forhandle værnetingsklausulen individuelt og særskilt, ville overdragelsen af rettigheder i henhold til konnossementet have været ufuldstændig. Den forelæggende ret har dermed udbedt sig svar på, om søfartslovens artikel 251 er i strid med ovennævnte princip.

16. Den forelæggende ret har ligeledes gjort gældende, at den nationale lovgivning, i henhold til hvilken værnetingsklausulens gyldighed kan afgøres, kan være lovgivningen i den stat, som værnetingsaftalen tillægger kompetence, nemlig Det Forenede Kongerige. Den forelæggende ret har til støtte herfor henvist til Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, og til Domstolens dom i Benincasa-sagen¹⁰ og i DelayFix-sagen¹¹, hvorefter en værnetingsklausuls materielle gyldighed skal bedømmes i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvis retter er designerede i denne klausul.

17. Hvis det forudsættes, at søfartslovens artikel 251 finder anvendelse, og at det er nødvendigt at efterprøve, om den tredjemand, der er indehaver af konnossementet, individuelt og særskilt har samtykket til værnetingsklausulen, er den forelæggende ret i tvivl om, i hvilken form dette samtykke kan gives. Den forelæggende ret er af den opfattelse, at dette spørgsmål er reguleret af EU-retten og har anført, at det formodede samtykke skal efterprøves, når kravene i Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, er opfyldt.

18. Slutteligt er den forelæggende ret i tvivl om, hvorvidt søfartslovens artikel 251 er forenelig med Domstolens praksis, for så vidt som denne bestemmelse fastslår, at selv om en lov regulerer overdragelsen af et konnossement, finder en anden lov anvendelse på den værnetingsklausul, der er indeholdt i dette konnossement¹².

⁷ – Den forelæggende ret har beskrevet søfartslovens formål som at sikre, at værnetingsklausuler og voldgiftsklausuler kun er bindende for parterne, når de har forhandlet dem individuelt og særskilt. Dette er nødvendigt for at beskytte interesserne hos nationale modtagere, der er indehavere af konnossementer, hvori de oprindelige parter har indført en værnetingsklausul, og som befinder sig i den svageste kontraktretlige stilling, navnlig i forbindelse med kontrakter om linjeskibskontrakter. Den omstændighed, at indenlandske virksomheder, aflastere og modtagere af varer tvinges til at anlægge småkravssager ved udenlandske domstole, kan i praksis svække deres retsbeskyttelse.

⁸ – Dom af 19.6.1984 (71/83, herefter »Russ-dommen«, EU:C:1984:217, præmis 24).

⁹ – Dom af 9.11.2000 (C-387/98, herefter »Coreck-dommen«, EU:C:2000:606, præmis 23).

¹⁰ – Dom af 3.7.1997, Slovak Telekom (C-269/95, EU:C:1997:337).

¹¹ – Dom af 18.11.2020 (C-519/19, herefter »DelayFix-dommen«, EU:C:2020:933).

¹² – Den forelæggende ret har henvist til præmis 23 i Coreck-dommen og til generaladvokat Albers forslag til afgørelse Coreck (C-387/98, EU:C:2000:157).

19. Audiencia Provincial de Pontevedra (den regionale domstol i Pontevedra) har derfor besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Når det i artikel 25 i [Bruxelles Ia-forordningen] [...] bestemmes, at spørgsmålet om, hvorvidt en værnetingsaftale er ugyldig, skal undersøges i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor parterne har indgået en værnetingsaftale, omfatter det da også – i en situation som den i hovedsagen omhandlede – spørgsmålet om gyldigheden af udvidelsen af aftalen til at omfatte en tredjemand, som ikke er part i den aftale, hvori værnetingsklausulen er fastsat?
- 2) Er en regel som den, der er indeholdt i artikel 251 i [søfartsloven], og som kræver, at værnetingsklausulen skal være forhandlet »individuelt og særskilt« med en tredjemand, for at klausulen kan håndhæves over for denne, forenelig med artikel 25 i [Bruxelles Ia-forordningen] og med Domstolens [praksis], der fortolker denne bestemmelse i tilfælde, hvor konnossementet omsættes til en tredjemand, som er modtager af varerne, men som ikke er part i kontrakten mellem aflasteren og den kontraherende fragtfører?
- 3) Er det i overensstemmelse med EU-retten, at medlemsstaternes lovgivning fastsætter yderligere gyldighedsbetingelser over for tredjemand for så vidt angår værnetingsklausuler i konnossementer?
- 4) Indebærer en regel som den, der er indeholdt i artikel 251 i [søfartsloven] – hvorefter tredjemands subrogation kun sker delvist, idet værnetingsklausuler udelukkes – at der indføres et yderligere krav til gyldigheden af disse klausuler i strid med artikel 25 i [Bruxelles Ia-forordningen]?«

Sag C-346/22

20. MACS, som transportør, og Tunacor Fisheries Ltd, som aflaster, indgik en kontrakt om søtransport af varer på »cost and freight«-vilkår i henhold til et konnossement udstedt den 13. april 2019. Følgende værnetingsklausul fremgik af konnossementets bagside: »Dette konnossement reguleres efter engelsk ret, og eventuelle tvister, der opstår i forbindelse hermed, indbringes for High Court of Justice (England & Wales) (ret i første instans (England og Wales)) i London.« Det spanske selskab Fortitude Shipping S.L. (herefter »Fortitude«) erhvervede de omhandlede varer og blev således en tredjemand, der var indehaver af konnossementet.

21. Varerne ankom beskadiget til bestemmelseshavnen. Mapfre anlagde i sin egenskab af forsikringselskab, der er indtrådt i Fortitudes rettigheder, sag mod MACS ved Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra) med påstand om erstatning på 80 187,90 EUR¹³.

22. Med henvisning til den ovenfor anførte værnetingsklausul gjorde MACS gældende, at de spanske retter ikke havde kompetence. Ved kendelse af 3. maj 2020 erklærede Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra) sig inkompetent. Mapfre appellerede denne kendelse til den forelæggende ret. Forsikringselskabet gjorde under henvisning til søfartslovens artikel 251 gældende, at værnetingsklausulen ikke kunne håndhæves over for Fortitude, idet sidstnævnte hverken havde været part i kontrakten om transport af varer eller medvirket til opfyldelsen heraf. MACS gjorde gældende, at eftersom søfartslovens artikel 251

¹³ – Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at sagen blev anlagt inden den 31.12.2020.

er i strid med EU-retten, skal den forelæggende ret anvende Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, således at værnetingsklausulen kan gøres gældende over for en tredjemand, der er indehaver af konnossementet.

23. Eftersom den forelæggende ret har samme tvivl som i sag C-345/22, besluttede den at udsætte sagen og i det væsentlige at forelægge Domstolen de samme spørgsmål som i den anførte sag.

Sag C-347/22

24. Maersk, som transportør, og Aguafrost Perú, som aflaster, indgik en kontrakt om søtransport af varer på »cost and freight«-vilkår i henhold til et konnossement udstedt den 2. august 2018. Konnossementet indeholdt på bagsiden en værnetingsklausul med samme ordlyd som den, der er gengivet i punkt 9 i dette forslag til afgørelse. Oversea erhvervede de omhandlede varer og blev således en tredjemand, der er indehaver af konnossementet.

25. Varerne ankom beskadiget til bestemmelseshavnen. Allianz anlagde som forsikringselskabet, der var indtrådt i Overseas rettigheder, sag mod Maersk ved Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra) med påstand om erstatning på 106 093,65 EUR¹⁴.

26. Maersk gjorde på baggrund af værnetingsklausulen gældende, at de spanske retter ikke havde kompetence. Ved kendelse af 20. oktober 2020 afviste Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra) dette anbringende.

27. Ved dom af 9. juli 2021 gav Juzgado de lo Mercantil n° 3 de Pontevedra (handelsret nr. 3 i Pontevedra) Allianz medhold i realiteten. Maersk appellerede denne dom til den forelæggende ret, idet selskabet gjorde gældende, at de spanske retter ikke havde kompetence. Da søfartslovens artikel 251 er i strid med EU-retten, skal den forelæggende ret anvende Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, således at værnetingsklausulen kan gøres gældende over for tredjemandsindehaveren af konnossementet.

28. Eftersom den forelæggende ret har samme tvivl som i sag C-345/22, besluttede den at udsætte sagen og i det væsentlige at forelægge Domstolen de samme spørgsmål som i den anførte sag.

Retsforhandlingerne ved Domstolen

29. Domstolens præsident har ved afgørelse af 15. juli 2022 forenet sagerne C-345/22, C-346/22 og C-347/22 med henblik på retsforhandlingernes skriftlige og mundtlige del samt dommen.

30. Parterne i hovedsagerne, den spanske regering og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg.

¹⁴ – Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at sagen blev anlagt inden den 31.12.2020.

Retlig bedømmelse

Indledende bemærkning

31. Aftalen om Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirlands udtræden af Den Europæiske Union og Det Europæiske Atomenergifællesskab¹⁵ (herefter »udtrædelsesaftalen«) blev vedtaget den 17. oktober 2019 og trådte i kraft den 1. februar 2020. Det fremgår af udtrædelsesaftalens artikel 67, stk. 1, litra a), under overskriften »Kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser og dermed forbundet samarbejde mellem centralmyndigheder«, at bestemmelserne om retternes kompetence i Bruxelles Ia-forordningen finder anvendelse i både Det Forenede Kongerige og medlemsstaterne i situationer, der omhandler Det Forenede Kongerige, på retssager, der er anlagt inden udløbet af den overgangsperiode, der er fastsat i udtrædelsesaftalens artikel 126.

32. De foreliggende sager vedrører klausuler, der har til formål at tillægge retterne i Det Forenede Kongerige kompetence. Det fremgår af forelæggelsesafgørelserne, at søgsmålene i hovedsagerne blev anlagt inden den 31. december 2020, hvor den i udtrædelsesaftalens artikel 126 fastsatte overgangsperiode udløb. Som den spanske regering og Kommissionen med rette har anført, er det nødvendigt at fortolke Bruxelles Ia-forordningen med henblik på at løse de tvister, der er genstand for forelæggelsesafgørelserne.

Det første spørgsmål

33. Den forelæggende ret ønsker med sit første spørgsmål oplyst, om reglen i Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, hvorefter den materielle gyldighed af en værnetingsklausul skal bedømmes i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor den eller de retter, der er udpeget i klausulen, er beliggende, finder anvendelse på håndhævelsen af en værnetingsklausul, der er indsat i et konnossement, over for en tredjemand, der er indehaver af konnossementet.

34. Bruxelles Ia-forordningens artikel 25 regulerer aftaler, i henhold til hvilke de kontraherende parter tillægger en ret eller retterne i en medlemsstat kompetence til at påkende eventuelle aktuelle eller fremtidige tvister, der måtte opstå mellem dem¹⁶. Begrebet »værnetingsklausul«, som er et selvstændigt EU-retligt begreb, skal fortolkes med henblik på at sikre den fulde virkning af princippet om partsautonomi, hvorpå artikel 25, stk. 1, Bruxelles Ia-forordningen er baseret¹⁷.

35. En sammenligning med de tilsvarende bestemmelser i Bruxelleskonventionen og Bruxelles I-forordningen viser de ændringer, der er foretaget i Bruxelles Ia-forordningens artikel 25 for så vidt angår værnetingsklausuler. For det første afskaffes kravet om, at mindst en af parterne skal være hjemmehørende i en medlemsstat¹⁸. For det andet indeholder Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, en ny ensartet lovvalgsregel, hvorefter en værnetingsklausuls materielle gyldighed skal bedømmes i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, hvor de retter, som klausulen udpeger, er beliggende, hvilket i henhold til det i 20. betragtning til forordningen

¹⁵ – EUT 2020, L 29, s. 7.

¹⁶ – Ofte betegnet som »aftale om retternes kompetence« eller »værnetingsaftaler«.

¹⁷ – DelayFix-dommen (præmis 38 og den deri nævnte retspraksis).

¹⁸ – Det eneste resterende krav er, at parterne vælger en ret, der er beliggende i en medlemsstat.

anførte omfatter »den pågældende medlemsstats lovvalgsregler«¹⁹. Det skal i den forbindelse anføres, at denne nye regel finder anvendelse, når spørgsmålet om materiel gyldighed rejses såvel ved den ret, der er udpeget i værnetingsklausulen, som ved enhver anden ret i en medlemsstat, hvor sagen er anlagt uden hensyntagen til denne klausul²⁰. Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 5, fastsætter, at værnetingsklausuler er uafhængige af kontraktens øvrige bestemmelser²¹.

36. Hverken Bruxelles Ia-forordningens artikel 25 eller nogen anden bestemmelse heri regulerer udtrykkeligt virkningerne af værnetingsklausuler over for tredjemand, navnlig over for andre personer end parterne i den oprindelige kontrakt, som værnetingsklausulen vedrører, og som efterfølgende bliver parter i denne kontrakt i medfør af en overdragelse eller en anden aftale²². Ifølge Domstolen kan en værnetingsklausul, der er indeholdt i en kontrakt, i princippet kun have virkning i forholdet mellem de oprindelige kontraktparter²³. For at en tredjemand kan påberåbe sig en sådan klausul, er det i princippet nødvendigt, at han har samtykket hertil²⁴. Denne tilgang er i overensstemmelse med Domstolens tidligere praksis vedrørende Bruxelleskonventionens artikel 17 og Bruxelles I-forordningens artikel 23, stk. 1²⁵.

37. Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, finder anvendelse i sager, hvor parterne har »aftalt«, at en ret skal være kompetent. Som det fremgår af 15. betragtning til denne forordning, retfærdiggør denne konsensus mellem parterne, at deres valg af ret tillægges forrang i henhold til princippet om partsautonomi²⁶. Domstolen konkluderede i overensstemmelse hermed, at Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, pålægger den ret, for hvilken sagen er indbragt, in limine litis at efterprøve, om den værnetingsklausul, som tillægger retten kompetence, faktisk har været genstand for parternes samstemmende vilje, som skal være udtrykt klart og præcist, idet formkravene, der fremgår af denne forbindelse, skal sikre, at den samstemmende vilje faktisk er godtgjort²⁷.

¹⁹ – Det fremgår af begrundelsen til Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (KOM(2010) 748 endelig, s. 9), at lovgiver havde til hensigt at bringe ordlyden af denne bestemmelse i overensstemmelse med artikel 5 i Haagerkonventionen af 30.6.2005 om valg af retlige aftaler med henblik på at lette Den Europæiske Unions tiltrædelse af denne konvention (jf. for så vidt angår konventionens tekst EUT 2009, L 133, s. 3). Det fremgår af artikel 5, stk. 1, at »[d]en eller de domstole i en kontraherende stat, der er fastlagt i en eksklusiv værnetingsaftale, har kompetence til at behandle en tvist, som er omfattet af aftalen, medmindre aftalen er ugyldig i henhold til lovgivningen i den pågældende stat«. Den nye lovvalgsregel skal således fortolkes i lyset af den tilsvarende regel i Haagerkonventionen om værnetingsaftaler. Jf. i denne forbindelse T. Hartley og M. Doguchi, Explanatory Report, som er tilgængelig på <https://assets.hcch.net/upload/expl37final.pdf>

²⁰ – Jf. A. Nuyts, »La reconenisation du règlement Bruxelles I«, Rev. Crit. DIP, 2013, s. 56. Hvis den materielle gyldighed af værnetingsklausulerne blev bestridt i hovedsagerne, hvilket ikke synes at være tilfældet, ville de spanske retter have taget stilling til dette spørgsmål ved at anvende Det Forenede Kongeriges lovgivning, herunder sidstnævnte stats lovvalgsregler. Retterne i den medlemsstat, ved hvilken der er anlagt sag i strid med en værnetingsklausul, kan dog træffe afgørelse om klausulens materielle gyldighed, så længe sagen ikke er indbragt for den udpegede ret. Når en part indbringer en sag for en ret i den udpegede medlemsstat, fastsætter Bruxelles Ia-forordningens artikel 31, stk. 2, at retterne i andre medlemsstater skal udsætte eventuelle sager, der måtte være indbragt for dem.

²¹ – Domstolens praksis har allerede anerkendt, at sådanne klausuler kan udskilles: Dom af 3.7.1997, Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, præmis 25.

²² – Jf. i den forbindelse præmis 40 i DelayFix-dommen, hvori Domstolen konkluderer følgende: »Artikel 25, stk. 1, i [Bruxelles Ia-forordningen] præciserer [...] ikke, om en værnetingsklausul kan overdrages fra parterne i en kontrakt til en tredjemand, som er part i en senere kontrakt, og som helt eller delvis indtræder i rettigheder og forpligtelser for en af parterne i den oprindelige kontrakt.«

²³ – DelayFix-dommen (præmis 42 og den deri nævnte retspraksis).

²⁴ – Dom af 21.5.2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, herefter »dommen i sagen CDC Hydrogen Peroxide«, EU:C:2015:335, præmis 64 og den deri nævnte retspraksis).

²⁵ – Dom af 20.2.1997, MSG (C-106/95, EU:C:1997:70, præmis 15 og 17), af 16.3.1999, Castelletti (C-159/97, EU:C:1999:142, præmis 19 og 34), og af 7.2.2013, Refcomp (C-543/10, herefter »Refcomp-dommen«, EU:C:2013:62, præmis 26-29).

²⁶ – Jf. i relation til Bruxelles I-forordningens artikel 23, stk. 1, i denne retning Refcomp-dommen (præmis 26).

²⁷ – DelayFix-dommen (præmis 41 og den deri nævnte retspraksis). Bruxelles Ia-forordningen regulerer den formelle gyldighed af værnetingsklausuler. Medlemsstaterne er hverken berettiget til at foreskrive yderligere formelle krav eller til at ændre eller tilsidesætte de krav, der er fastsat i den pågældende forordnings artikel 25, stk. 1 (jf. i denne henseende dom af 24.6.1981, Elefanten Schuh, 150/80, EU:C:1981:148, præmis 26).

38. I adskillige af de domme vedrørende fortolkningen af Bruxelleskonventionens artikel 17, der er afsagt i forbindelse med tvister om kontrakter om søtransporttjenester, har Domstolen dog anerkendt, at en værnetingsklausul, der er indsat i et konnossement, kan håndhæves over for tredjemand. En sådan håndhævelse kan ske, når klausulen anses for at være gyldig mellem transportøren og aflasteren²⁸, og denne tredjemand i henhold til den gældende nationale ret indtræder i aflasterens rettigheder og forpligtelser ved sin erhvervelse af konnossementet²⁹. Ifølge Domstolen er det under disse omstændigheder ikke nødvendigt at efterprøve, om den tredjemand, der er indehaver af konnossementet, har accepteret værnetingsklausulen i den oprindelige kontrakt. Erhvervelsen af konnossementet kan ikke føre til, at tredjemand tillægges flere rettigheder end aflasteren. Tredjemand overdrages dermed alle de i konnossementet indeholdte rettigheder og er samtidig underlagt alle de forpligtelser, der fremgår heraf, herunder værnetingsklausulen³⁰. Når den gældende nationale ret ikke giver mulighed for en sådan substitution, skal den ret, for hvilken sagen er indbragt, efterprøve, om tredjemanden faktisk har accepteret værnetingsklausulen³¹.

39. I Refcomp-dommen, som omhandler fortolkningen af Bruxelles I-forordningens artikel 23, stk. 1, udtalte Domstolen, at rækkevidden af denne retspraksis skal vurderes under hensyntagen til et konnossements ganske særlige karakter, der af Domstolen beskrives som »et instrument inden for international handel, som tager sigte på at regulere et forhold mellem mindst tre personer, nemlig en bortfragter, en afsender af varer eller en aflader og en modtager af varerne« og »et omsætteligt dokument, som giver ihændeoverhaveren mulighed for under transporten at overdrage varerne til en køber, som herved bliver indehaver af alle afladerens rettigheder og forpligtelser i forhold til bortfragteren«³². Det er i betragtning af dette udskiftningsforhold mellem aflasteren og tredjemanden, som er indehaver af konnossementet, at en tredjemand, der er indehaver af konnossementet, er bundet af en værnetingsklausul, der er indeholdt i konnossementet. Domstolen fastslog, at denne praksis ikke fandt anvendelse på omstændighederne i den pågældende sag, da der var tale om en værnetingsklausul, som producenten og den oprindelige køber af varerne havde aftalt som led i en række kontrakter om overdragelse af ejendomsretten til en vare³³.

40. Domstolen anlagde efterfølgende en mindre restriktiv tilgang og anvendte den praksis, som den havde udviklet i forbindelse med transportkonnossementer, på andre kontrakter.

41. Dommen i sagen CDC Hydrogen Peroxide omhandlede fortolkningen af bl.a. Bruxelles I-forordningens artikel 23. Et belgisk selskab, der var stiftet med henblik på retsforfølgelse af erstatningskrav mod virksomheder, som var påvirket af et kartel, anlagde sag ved en tysk domstol med krav om oplysninger og erstatning mod flere selskaber, der var registreret i forskellige medlemsstater, og som havde deltaget i en overtrædelse af artikel 101 TEUF. Domstolen fandt under henvisning til Coreck-dommen, at »[d]et [...] således alene [vil] være i tilfælde, hvor en

²⁸ – I de foreliggende sager er der intet, der tyder på, at værnetingsklausulerne er ugyldige mellem transportørerne og aflasterne.

²⁹ – Russ-dommen (præmis 24), dom af 16.3.1999, Castelletti (C-159/97, EU:C:1999:142, præmis 41), og Coreck-dommen (præmis 23).

³⁰ – Coreck-dommen (præmis 25 og den deri nævnte retspraksis).

³¹ – Coreck-dommen (præmis 26).

³² – Refcomp-dommen (præmis 35).

³³ – I Refcomp-dommens præmis 37 fastslog Domstolen, at i en kæde af salgskontrakter forstås overdragelsesforholdet mellem den oprindelige køber og den senere køber, dvs. den tredjemand, der, som sidste led i kæden af kontrakter, erhverver varen, dog ikke på baggrund af overdragelsen af en enkelt kontrakt eller de rettigheder og forpligtelser, der er fastsat her. Parternes kontraktlige forpligtelser kan være forskellige fra kontrakt til kontrakt, således at de kontraktretlige rettigheder, som den senere køber kan gøre gældende over for sin sælger, ikke nødvendigvis er de samme som dem, producenten har påtaget sig at overholde i forholdet til den første køber. Domstolen konkluderede i denne doms præmis 38, at virkningerne af overdragelsen af et konnossement til tredjemand ikke finder anvendelse på aftaler om overdragelse af ejendomsretten til en vare, eftersom medlemsstaternes lovgivninger er forskellige med hensyn til karakteren af forholdet mellem producenten og den senere køber.

tredjemand i henhold til den nationale ret, der skal finde anvendelse på sagens realitet i henhold til de internationale privatretlige regler, der gælder for den ret, ved hvilken sagen er anlagt, er indtrådt i alle den pågældendes rettigheder og forpligtelser i forhold til den oprindelige kontrakt, at en værnetingsklausul, som denne tredjemand ikke har givet samtykke til, ikke desto mindre vil kunne gøres gældende over for denne«³⁴.

42. Domstolen fulgte den samme tilgang i dommen i sagen Profit Investment SIM³⁵, hvor den fastslog, at en værnetingsklausul, der er indeholdt i et låneprospekt, kan påberåbes over for en tredjemand, der har erhvervet disse værdipapirer gennem en finansiel formidler, såfremt det er godtgjort, at »nævnte tredjemand ved på det sekundære marked at foretage tegning af de omhandlede værdipapirer indtræder i nævnte formidlers rettigheder og forpligtelser, der er knyttet til disse værdipapirer i henhold til gældende national ret«.

43. I DelayFix-dommen opstod spørgsmålet om, hvorvidt Ryanair kunne påberåbe sig en værnetingsklausul i en transportkontrakt mellem Ryanair og en passager, som havde overdraget sit krav til DelayFix, over for DelayFix, der var et selskab med speciale i inddrivelse af flypassagerers krav, når selskabet ikke havde accepteret værnetingsklausulen. I nævnte doms præmis 47 fastslog Domstolen, at det kun er muligt at påberåbe sig denne værnetingsklausul, hvis tredjemanden, DelayFix, er indtrådt i en oprindelig medkontrahents, i det foreliggende tilfælde passagerens, rettigheder og forpligtelser »i henhold til den nationale ret, der skal finde anvendelse på sagens realitet«.

44. Det fremgår af Domstolens praksis, at det i henhold til EU-retten er muligt at håndhæve en værnetingsklausul, der er aftalt mellem en transportør og en aflaster i et konnossement, over for en tredjemand, der er indehaver af konnossementet, såfremt sidstnævnte har samtykket til denne klausul eller er indtrådt i aflasterens rettigheder og forpligtelser³⁶. Spørgsmål om, hvorvidt tredjemanden ved at erhverve konnossementet er indtrådt i aflasterens rettigheder og forpligtelser, skal afgøres på grundlag af national ret. Det vil, som Allianz, Mapfre og den spanske regering med rette har gjort gældende, sige den nationale ret, der skal finde anvendelse på sagens realitet i henhold til de internationale privatretlige regler, der gælder for den ret, ved hvilken sagen er anlagt³⁷.

45. DelayFix-dommens præmis 47 synes at følge den samme tilgang, når den under henvisning til præmis 65 i dommen i sagen CDC Hydrogen Peroxide, der selv henviser til præmis 30 i Coreck-dommen, henviser til »den nationale ret, der skal finde anvendelse på sagens realitet«. Når Domstolen vender tilbage til dette spørgsmål i DelayFix-dommens præmis 63 og i domskonklusionen, har den tilsyneladende ændret holdning, idet den konkluderer, at spørgsmålet om, hvorvidt inkassoselskabet indtræder i alle den oprindelige medkontrahents rettigheder og forpligtelser, skal afgøres på grundlag af »lovgivningen i den stat, hvis retter er udpeget i [værnetingsklausulen]«.

46. Denne tilgang giver anledning til følgende tre udfordringer, som gør, at jeg ikke kan anbefale den til Domstolen³⁸.

³⁴ – Dommen i sagen CDC Hydrogen Peroxide (præmis 65).

³⁵ – Dom af 20.4.2016 (C-366/13, EU:C:2016:282, præmis 37).

³⁶ – Forudsat at værnetingsklausulen er gyldig mellem transportøren og aflasteren, hvilket ikke er bestridt i de foreliggende sager.

³⁷ – Coreck-dommen (præmis 30) og dommen i sagen CDC Hydrogen Peroxide (præmis 65).

³⁸ – For en kritik af DelayFix-dommen jf. L. Larribère, »Note sous CJUE, 18 novembre 2020, Ryanair DAC c. DelayFix, aff. C-519/19«, *Journal du droit international*, 2021, s. 1043, og B. Wołodkiewicz, »The Application of a Jurisdiction Clause mod an Assignee«, *Journal of European Consumer and Market Law*, 2021, s. 206.

47. For det første fremgår det af punkt 45 i dette forslag til afgørelse, at begrundelsen i DelayFix-dommen er usammenhængende for ikke at sige selvmodsigende. Man kan ikke tilslutte sig Domstolens faste praksis, således som den er sammenfattet i punkt 44 i dette forslag til afgørelse, hvorefter den lov, der finder anvendelse på spørgsmålet om, hvorvidt tredjemand indtræder i aflasterens rettigheder og forpligtelser ved at erhverve konnossementet, er den national ret, der finder anvendelse på sagens realitet, således som den følger af anvendelsen af de internationale privatretlige regler, der gælder for den ret, ved hvilken sagen er anlagt, for dernæst i stedet at konkludere, at retten i den medlemsstat, der er udpeget i værnetingsklausulen, finder anvendelse.

48. For det andet er jeg af den opfattelse, at tilgangen i DelayFix-dommens præmis 63 og domskonklusionen ikke blot præciserer eller nuancerer Domstolens dom i Coreck-sagen og i sagen CDC Hydrogen Peroxide³⁹. Som jeg har redegjort for i punkt 50 i nærværende forslag til afgørelse, fraviger denne tilgang også klart de tidligere domme, medmindre der er tale om en simpel skrivefejl, hvilket jeg ikke kan udelukke. Selv om Domstolen ikke nødvendigvis er bundet af sin tidligere praksis og utvivlsomt kan tilpasse den for at tage hensyn til f.eks. udviklingen i de gældende retsregler eller tilstedeværelsen af nye omstændigheder, er det overraskende, at DelayFix-dommen ikke indeholder nogen forklaring på Domstolens holdningsændring i forhold til den gældende nationale ret.

49. For det tredje kan tilgangen i præmis 63 og domskonklusionen i DelayFix-dommen fortolkes således, at lovvalgsreglen, som blev indført i Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, i relation til værnetingsklausulens materielle gyldighed, regulerer overdragelsen af parten i den oprindelige kontrakts rettigheder og forpligtelser til tredjemand. I punkt 54-56 i dette forslag til afgørelse forklarer jeg, hvorfor Domstolen efter min opfattelse ikke kan anlægge en sådan fortolkning.

50. I lyset af begrundelsen i DelayFix-dommens præmis 48-62 kan jeg ikke udelukke, at Domstolen har haft til hensigt at henvise til lovgivningen i den stat, hvor de retter, der er udpeget i værnetingsklausulen, er beliggende i forbindelse med efterprøvelsen af gyldigheden af den klausul, som de oprindelige kontrahenter indgik, dvs. luftfartsselskabet og passageren. Henvisningen til denne lovgivning i dommens præmis 63 og domskonklusionen vil i dette tilfælde blot være en skrivefejl.

51. Til trods for de ændringer, som Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, indførte, er der efter min mening tre årsager til, at de i praksis fastsatte principper for fortolkningen af Bruxelleskonventionens artikel 17 og Bruxelles I-forordningens artikel 23, stk. 1, til hvilke punkt 38, 39 og 41-44 i nærværende forslag til afgørelse henviser, fortsat finder anvendelse.

52. Det skal for det første anføres, at Domstolen har fastslået, at for så vidt som Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, erstatter Bruxelles I-forordningens artikel 23, stk. 1, med en næsten identisk ordlyd, finder Domstolens fortolkning af sidstnævnte bestemmelse ligeledes anvendelse på førstnævnte⁴⁰.

³⁹ – Jf. punkt 44 i nærværende forslag til afgørelse.

⁴⁰ – Jf. i denne retning dom af 24.11.2022, Tilman (C-358/21, EU:C:2022:923, præmis 34). Domstolen nåede frem til samme konklusion i forhold til Bruxelleskonventionens artikel 17, stk. 1, og Bruxelles I-forordningens artikel 23, stk. 1, der har en næsten identisk ordlyd (jf. bl.a. Refcomp-dommen, præmis 18 og 19).

53. For det andet mener jeg, at afskaffelsen af kravet om, at mindst en af parterne skal have bopæl på en medlemsstats område, hovedsageligt har til formål at styrke parternes frihed til at vælge den eller de kompetente retter og ikke har nogen betydning for anvendelsen eller virkningen af værnetingsklausuler over for tredjemand.

54. Endelig (hvilket synes at være kernen i det første præjudicielle spørgsmål) er jeg enig med den spanske regering og Kommissionen i, at den nye lovvalgsregel, hvorefter værnetingsklausulens materielle gyldighed skal afgøres i henhold til lovgivningen i den medlemsstat, som den eller de retter, der er udpeget i denne klausul, er underlagt, ikke har til formål at regulere virkningerne af værnetingsklausuler over for tredjemand, navnlig spørgsmålet om, hvorvidt en part, der ikke har kendskab til den oprindelige kontrakt, indtræder i den oprindelige kontrahents rettigheder og forpligtelser.

55. I denne henseende er jeg enig i, hvad der synes at være den enstemmige opfattelse i den juridiske litteratur, hvorefter begrebet »materiel gyldighed« i Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, omfatter den materielle gyldighed af en værnetingsklausul, når den bestrides på grundlag af dens ugyldighed, herunder fejl, urigtige oplysninger, vold, svig eller manglende myndighed eller kapacitet⁴¹. Professorerne Hartley og Dogauchi deler i deres forklarende rapport om Haagerkonventionen af 30. juni 2005 denne holdning, idet de udtaler sig om konventionens artikel 5, stk. 1, på følgende måde: »Bestemmelsen om, hvorvidt en kontrakt er »ugyldig«, finder kun anvendelse på væsentlige (ikke formelle) ugyldighedsgrunde« og »tager hovedsagelig sigte på almindeligt anerkendte grunde såsom svig, fejl, vildledende præsentation, tvang og manglende kapacitet«⁴².

56. Det følger heraf, at virkningerne af værnetingsklausuler over for tredjemand ikke er omfattet af begrebet »materiel gyldighed« i Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1⁴³. Spørgsmålet om, hvorvidt en værnetingsklausul er gyldig, og om den finder anvendelse eller kan håndhæves over for tredjemand, er særskilte og selvstændige spørgsmål.

57. I lyset af det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer det første spørgsmål med, at Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, skal fortolkes således, at en værnetingsklausul, der er indgået mellem en transportør og en aflaster, og som er indsat i et konnossement, kan gøres gældende over for en tredjemand, der er indehaver af konnossementet, såfremt denne ved at erhverve konnossementet er indtrådt i aflasterens rettigheder og forpligtelser. Det tilkommer den nationale ret, for hvilken sagen er indbragt, at besvare dette spørgsmål i overensstemmelse med den nationale ret, der finder anvendelse på sagens realitet, således som denne følger af anvendelsen af internationale privatretlige regler. Reglen i denne bestemmelse om, at den materielle gyldighed af en værnetingsklausul skal bedømmes i henhold til loven i den medlemsstat, hvor den eller de

⁴¹ – Jf. bl.a. M. Ahmed, »The Validity of Choice of Court Agreements in International Commercial Contracts under the Hague Choice of Court Convention and the Brussels Ia Regulation«, i M. Furmston (red.), *The Future of the Law of Contract*, Informa Law, Routledge, 2020, s. 217, nr. 4, M. Fallon og S. Francq, »L'incidence de l'entrée en vigueur de la Convention de La Haye de 2005 sur les accords d'élection de for sur l'article 25 du règlement Bruxelles Ibis«, J.T., nr. 22, 2016, s. 169, T. Hartley, »Choice-of-court agreement under the European and international instruments«, Oxford University Press, Oxford, 2013, nr. 7.05, s. 130 og 131, B. Musseva, »Opposability of choice-of-court agreements against third parties under the Hague choice-of-court Convention and Brussels Ibis Regulation«, s. 76, tilgængelig på <https://www.prf.unze.ba/Docs/Anali/Analibr18god9/4.pdf>, T. Ratković og D. Zgrabljic Rotar, »Choice-of-Court Agreements under the Brussels I Regulation (Recast)«, *Journal of Private International Law*, bind 9, 2013, s. 253-255.

⁴² – Jf. fodnote 19 i dette forslag til afgørelse, forklarende rapport (punkt 126).

⁴³ – Dette begreb omfatter heller ikke fortolkningen af en værnetingsklausul (jf. i denne henseende dom af 3.7.1997, Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis). For så vidt angår kravene til klausulens formelle gyldighed defineres disse i Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1 og 2, således, at der ikke er plads til at anvende national ret, herunder lovvalgsregler.

retter, der er udpeget i klausulen, er beliggende, regulerer ikke muligheden for at håndhæve en værnetingsklausul, der er indeholdt i et konnossement, over for en tredjemand, der er indehaver af dette konnossement.

Det andet, det tredje og det fjerde spørgsmål

58. Med sit andet til det fjerde spørgsmål, som det er hensigtsmæssigt at behandle samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, udelukker national lovgivning, hvorefter tredjemand i forhold til en kontrakt om søtransport af varer, der er indgået mellem en transportør og en aflaster, som erhverver det konnossement, der attesterer kontrakten, indtræder i alle aflasterens rettigheder og forpligtelser, bortset fra den værnetingsklausul, der er indeholdt heri, og som kun kan håndhæves over for ham, når han har forhandlet denne klausul individuelt og særskilt.

59. Det fremgår tydeligt af behandlingen af det første forelagte spørgsmål, at en værnetingsklausul i et konnossement i henhold til, hvad der synes at være den korrekte fortolkning af Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, kan gøres gældende over for en tredjemand, der er indehaver af konnossementet, hvis klausulen er blevet erklæret for gyldig mellem transportøren og aflasteren, og den tredjemand, der er indehaver af konnossementet, i henhold til den gældende nationale ret ved erhvervelsen af konnossementet er indtrådt i aflasterens rettigheder og forpligtelser. I så fald er det ikke nødvendigt at efterprøve, om tredjepartsindehaveren har samtykket til værnetingsklausulen.

60. Jeg forstår de præjudicielle spørgsmål således, at den forelæggende ret antager, at spansk ret finder anvendelse på dette spørgsmål, nemlig søfartslovens artikel 251, sammenholdt med samme lovs artikel 468⁴⁴. Læst i sammenhæng synes disse to bestemmelser at påvise, at en tredjemand, der erhverver et konnossement, indtræder i alle aflasterens rettigheder og handlinger vedrørende varerne, bortset fra dem, der følger af en værnetingsklausul. Denne klausul er kun gyldig, hvis den tredjemand, der er indehaver af konnossementet, har forhandlet den individuelt og særskilt.

61. I modsætning til, hvad Allianz, Mapfre og den spanske regering har gjort gældende, er jeg enig med Kommissionen i, at denne nationale lovgivning reelt fører til en omgåelse af Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, som denne fortolkes af Domstolens praksis, og derfor er i strid hermed.

62. Det skal dog påpeges, at søfartslovens artikel 468 præciserer, at den finder anvendelse »med forbehold af [EU-]retten«⁴⁵. I lyset af dette forbehold fortolker den spanske regering i sit indlæg denne bestemmelse, der betragtes »isoleret«, således, at den alene finder anvendelse på værnetingsklausuler, der ikke er omfattet af Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, navnlig værnetingsklausuler, der tillægger retter i tredjelands kompetence. Den forelæggende ret har ligeledes anført, at reglen i søfartslovens artikel 468 ikke finder anvendelse, hvis værnetingsklausulen tillægger retterne i en medlemsstats kompetence.

63. Jeg gør i denne forbindelse opmærksom på, at den forelæggende ret er forpligtet til at fortolke den nationale lovgivning i overensstemmelse med EU-retten. Såfremt forbeholdet i søfartslovens artikel 468 gjorde det muligt for den forelæggende ret at fortolke den pågældende nationale

⁴⁴ – Allianz og Mapfre har samme holdning. Maersk har gjort gældende, at lovvalgsreglerne i spansk ret henviser til peruviansk ret.

⁴⁵ – Jf. ligeledes afsnit XI i præambelen til søfartsloven, der er nævnt i punkt 6 i dette forslag til afgørelse.

lovgivning i overensstemmelse med Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, sådan som denne fortolkes i Domstolens praksis, uden at en sådan fortolkning er i strid med spansk ret, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve, skal denne løsning vælges.

64. Jeg foreslår derfor Domstolen at besvare det andet, det tredje og det fjerde spørgsmål således, at Bruxelles Ia-forordningens artikel 25, stk. 1, skal fortolkes således, at denne bestemmelse udelukker national lovgivning, hvorefter en tredjemand til en kontrakt om søtransport af gods, der er indgået mellem en transportør og en aflaster, som erhverver det konnossement, der attesterer denne kontrakt, indtræder i alle aflasterens rettigheder og forpligtelser med undtagelse af den i kontrakten indeholdte værnetingsklausul, som kun kan gøres gældende over for tredjemand, hvis denne har forhandlet klausulen individuelt og særskilt.

Forslag til afgørelse

65. På baggrund af ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen at besvare de af Audiencia Provincial de Pontevedra (den regionale domstol i Pontevedra, Spanien) forelagte præjudicielle spørgsmål således:

»1) Artikel 25, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område

skal fortolkes således, at en værnetingsklausul, der er indgået mellem en transportør og en aflaster, og som er indeholdt i et konnossement, kan håndhæves over for en tredjemand, der er indehaver af konnossementet, såfremt denne ved at erhverve konnossementet er indtrådt i aflasterens rettigheder og forpligtelser. Det tilkommer den ret, for hvilken sagen er indbragt, at besvare dette spørgsmål i overensstemmelse med den nationale ret, der finder anvendelse på sagens realitet, således som denne følger af anvendelsen af internationale privatretlige regler. Reglen i denne bestemmelse om, at den materielle gyldighed af en værnetingsklausul skal bedømmes i henhold til loven i den medlemsstat, hvor den eller de retter, der er udpeget i klausulen, er beliggende, regulerer ikke muligheden for at håndhæve en værnetingsklausul, der er indeholdt i et konnossement, over for en tredjemand, der er indehaver af dette konnossement.

2) Artikel 25, stk. 1, i forordning nr. 1215/2012

skal fortolkes således, at denne bestemmelse udelukker national lov, hvorefter en tredjemand til en kontrakt om søtransport af varer, der er indgået mellem en transportør og en aflaster, som erhverver det konnossement, der dokumenterer denne kontrakt, indtræder i alle aflasterens rettigheder og forpligtelser, bortset fra den heri indeholdte værnetingsklausul, som først kan håndhæves over for tredjemanden, når denne har forhandlet klausulen individuelt og særskilt.«